

Postadres Postbus 8456, 1005 AL Amsterdam

Aan de Voorzitter en leden van de Vaste Commissie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid van de Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 AE Den Haag

Bezoekadres
Houttuinlaan 3
3447 GM Woerden

Postadres
Postbus 8456
1005 AL Amsterdam

T 088 368 0 368
I fnv.nl

Datum	Uw kenmerk
7 december 2015	
Ons kenmerk	Telefoonnr.
018CDAH	020 58 16 300
Onderwerp	E-mail
FNV reactie op Hoofdlijnennota toekomst pensioenen	chris.driessen@fnv.nl

Geachte dames en heren,

De FNV staat voor een goed pensioen voor iedereen, voor jong en oud, zonder pech- of gelukgeneraties. De fundamenten van het Nederlandse pensioenstelsel zijn sterk, maar er is wel degelijk onderhoud nodig. Daarbij is het belangrijk om op te merken dat die sterke fundamenten voor een groot deel te danken zijn aan de solidariteit tussen én binnen generaties. Die saamhorigheid heeft het Nederlandse pensioenstelsel geen windeieren gelegd.

Mede daarom vindt de FNV samen delen nog altijd een sterke en logische keuze. Dat zorgt voor een stabiel pensioen met zekerheid.

Uit de diverse onderzoeken die de FNV de afgelopen jaren heeft gehouden onder haar leden blijkt dat pensioendeelnemers op diverse onderdelen graag verandering zien in het stelsel. Daarbij hechten FNV-leden aan behoud van collectiviteit, maar wensen zij bijvoorbeeld graag meer keuzevrijheid, meer transparantie en vragen zij pensioenfondsen duidelijker te communiceren over de pensioenaanspraken van deelnemers.

Onder FNV-leden, is net als bij vele andere deelnemers de afgelopen jaren het vertrouwen, mede door de financiële crisis, in hun eigen pensioen en in het pensioenstelsel gedaald.

Volgens de FNV kunnen pensioenfondsen een eerste stap naar herstel van dit vertrouwen zetten door deelnemers duidelijk te laten weten hoeveel hun pensioen waard is en wat er voor hen in de pensioenpot zit. Laat zien aan mensen zien wat al voor hun pensioen gespaard is, want dat willen leden graag weten.

Daarnaast bestaan er ook grote zorgen over de toenemende groep zelfstandigen die geen of weinig pensioen opbouwen. Dat geldt ook voor de grote groep mensen die rond moeten komen van tijdelijke baantjes, zij krijgen vaak te maken met de afkoop van hun (kleine) pensioenrechten. Het is volgens de FNV dus van groot belang om op pensioengebied in te spelen op deze veranderende arbeidsmarkt en daar wettelijke bescherming voor te regelen. De FNV gaat bij de beoordeling van de hoofdlijnennota 'toekomst pensioenen' uit van haar pensioenvisie 'Samen Delen, een sterke keuze'. Veel van bovenstaande punten zijn daarin in

terug te vinden.

In die visie heeft de FNV ook vastgelegd dat een 'goed' pensioen een pensioen is van 70 procent bruto van het laatstverdiende loon, inclusief de AOW. Dit moet mogelijk worden gemaakt door een pensioenopbouw van 2% middelloon per jaar in het Witteveen kader. Het 70% doel geldt voor een modale werkende. Voor lagere inkomens wil de FNV een hoger pensioen. Op die manier biedt het hogere pensioen compensatie voor veelal zware, fysieke beroepen en een vaak kortere levensverwachting. Dit biedt daarmee betere mogelijkheden om eerder uit te treden.

Daarbij is het volgens de FNV van groot belang dat de pensioenaanspraken worden geïndexeerd, iets dat de laatste tijd steeds vaker ernstig in het gedrang komt.

De FNV beoordeelt de kabinetsnota 'Toekomst Pensioenen' als volgt:

1. Het grote belang van een goed pensioen wordt zeer breed in de Nederlandse samenleving gedeeld. Dit komt ook tot uitdrukking in de waarden voor een toekomstbestendig pensioenstelsel die het kabinet benoemt. Een goed pensioen vergt ook voldoende wettelijke bescherming in de tweede pijler. Nederland kent een relatief kleine eerste pijler via de AOW die het minimumniveau waarborgt. Daardoor heeft Nederland een relatief grote tweede pijler die moet voorzien in de aansluiting tussen pensioen en inkomen uit arbeid. Voorkomen moet worden dat de witte en grijze vlek onder werkenden groeit omdat er geen pensioen wordt opgebouwd, een klein opgebouwd pensioen wordt afgekocht of goede pensioenregelingen worden ontweken. Het is goed om te zien dat dit kabinet voor een nieuw, en stabiel pensioencontract pleit en dit mogelijk wil maken naast de al bestaande contracten.. Dat is volgens de FNV ook meer dan noodzakelijk nu de huidige pensioenen in de publieke opinie steeds verder onder druk komen te staan, mede door economische ontwikkelingen zoals een veranderende arbeidsmarkt en een lage rente. Het is hoog tijd om het vertrouwen in pensioen te herstellen. De FNV herkent zich in de waarden die het kabinet beschrijft in haar nota, waarden die op grote lijnen overeenkomen met de FNV-uitgangspunten: een stabiel, transparant, collectief en betrouwbaar pensioen.
2. De arbeidsmarkt verandert in een razend tempo en dat heeft grote gevolgen voor de pensioenen van mensen. Vooral voor de pensioenen van flexwerkers en zzp'ers. Een steeds grotere groep werkenden bouwt geen of te weinig pensioen op. De FNV maakt zich daar grote zorgen over. Ook het feit dat werkgevers cq. opdrachtgevers proberen fatsoenlijke en goede pensioenregelingen met hogere premies te vermijden, ziet de FNV als zorgelijk. Daarom pleit de FNV voor een wettelijke verankering, zodat alle werkenden een goed pensioen opbouwen bovenop hun AOW. In de hoofdlijnennota ontbreken daar helaas goede voorstellen voor.
3. De FNV-leden hebben al meerdere malen aangegeven meer keuzevrijheid en maatwerk te wensen op het gebied van pensioenen. Daarbij hanteren FNV-leden als randvoorwaarde 'pensioen is en blijft pensioen'. Het gaat dus om het verruimen van de keuzemogelijkheden binnen de pensioenruimte. Maatwerk is belangrijk bij keuze in de sfeer van zekerheid, denk aan de kans op indexatie en de kans op nominale kortingen. Keuzemogelijkheden kunnen aan de orde zijn bij verantwoord beleggen, bij bijvoorbeeld het uitsluiten van bepaalde beleggingen. Maar FNV-leden geven ook aan dat dit dan wel op een efficiënte wijze vorm zou moeten krijgen zonder ongewenste effecten op de uitvoeringskosten. In de hoofdlijnennota wordt dit onderwerp ook besproken, maar wordt er, volgens de FNV, voorbij gegaan aan essentiële problemen. Zo wordt er beschreven dat het een risico kan zijn dat er teveel pensioen wordt opgebouwd. Dat is helaas niet de werkelijkheid, veel beter kan er gekeken worden naar hoe mensen goede keuzes kunnen maken voor hun eigen pensioen, zonder dat deze keuzemogelijkheden op de lange termijn te weinig

pensioen opleveren. Meer keuzes brengen namelijk ook meer risico's met zich mee. Daarnaast bouwen de huidige generaties nu eerder te weinig dan teveel pensioen op. Dit geldt vaak voor zzp'ers en flexwerkers. De gevolgen van een te laag oudedagsinkomen voor de samenleving door afwenteling op de overheid, bijvoorbeeld in de vorm van hogere collectieve zorgkosten en woontoeslagen, blijven in de kabinetsbrief te zeer onderbelicht. Dit gevaar wordt verdergaand vergroot nu de belastingdruk bij ouderen wordt verzwaaard.

4. Het kabinet stelt dat de doorsneesystematiek moet worden afgeschaft, maar lost de daaraan verbonden grote overgangsproblemen niet op en schuift dit hele vraagstuk voor zich uit. De FNV handhaaft de doorsneesystematiek, zolang er geen adequate oplossingen zijn gevonden voor de problemen die om de hoek komen kijken bij de afschaf van de systematiek. De FNV draagt wel oplossingen aan die op korte termijn en zonder generatie-effecten de ongewenste bijeffecten van de doorsneesystematiek kunnen verzachten, namelijk pensioenopbouw voor alle werkenden in grotere sterkere fondsen en extra pensioenopbouw voor lagere inkomens. In de hoofdlijnennota worden de overgangsproblemen wel aangehaald, maar verre van opgelost. Het afschaffen van de systematiek brengt namelijk een hoop problemen met zich mee, denk aan de hoge overgangskosten, de gevolgen voor arbeidsvoorwaarde-afspraken tussen werknemers en werkgevers, en de verplichtstelling van pensioenregelingen. Ook bij de huidige pensioencontracten moet goed gekeken worden naar een gelijk speelveld voor werknemers en werkgevers in pensioenonderhandelingen. In de nota wordt ook gesproken over de voordelen van een degressieve opbouw, dus dat jongeren meer pensioen opbouwen, waarna de opbouw daalt naarmate werknemers ouder worden. Dit zorgt er volgens de FNV voor dat het accent in de pensioenopbouw verdergaand wordt verlegd van het huidige middelloon naar beginloon. Juist voor veel jongeren is de aanvullende pensioenopbouw, zonder wettelijke bescherming, op dit moment allerm minst zeker. Dat is van enorm belang voor de toekomstige generaties. Het oplossen van de vraagstukken rondom de doorsneesystematiek zal door alle partijen gedragen moeten worden, waarbij in het oog wordt gehouden dat de rekening niet eenzijdig bij de deelnemers terechtkomt.
5. Het huidige pensioencontract heeft veel last van de lage rente, die indexatie van pensioenen verder in de weg staat. Daarom moet er zo snel mogelijk een stabiel contract komen dat veel minder rentegevoelig is. Het UFR-besluit van DNB maakt het pensioenstelsel niet minder maar juist nog méér rentegevoelig, met name voor de verplichtingen met een lange looptijd. Daarom wil de FNV dat het besluit om de UFR te verlagen wordt teruggedraaid en opgeschort totdat er meer duidelijkheid is over de toekomst van ons pensioencontract.
6. De FNV denkt dat een collectief pensioencontract met een persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling een goede optie is die verder bestudeerd kan worden. Het is dan ook opmerkelijk om te zien dat er in de bijlage bij de nota door dit kabinet op voorhand al belemmeringen worden opgeworpen voor de mogelijkheid om te komen tot collectieve risicodeling. De collectieve risicodeling maakt het namelijk mogelijk om schokken op financiële markten, en in de levensverwachting evenwichtig te spreiden over alle generaties. Zo kan er ook gewerkt worden met een stabiele premie voor alle generaties die voor al die generaties tot een zo stabiel mogelijk pensioen leidt, in goede én slechte tijden.
7. De FNV wil dat een nieuw wetsontwerp voorkomt dat kleine pensioenrechten van jongeren, werknemers met korte dienstverbanden en kleine inkomens, flexwerkers en lager opgeleiden zo makkelijk worden afgekocht. Hierdoor bouwen zij namelijk onvoldoende pensioen op. De FNV pleit voor een wetsontwerp dat de overdracht en bundeling van kleine rechten mogelijk maakt, zij houden daarmee hun pensioenopbouw.
De FNV mist in de kabinetsnota aandacht voor de gewenste verdere consolidatie van

Datum

7 december 2015

Ons kenmerk

Pagina('s)

4 van 4

pensioenfondsen. Deze zou zoveel mogelijk moeten worden gestimuleerd en knelpunten om te consolideren moeten actief worden weggenomen.

De FNV wil in SER-verband tot een vervolg komen op het SER-advies van februari 2015, daarbij gebruikmakend van bovenstaande punten.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Gijs van Dijk', is written over a light grey circular stamp or watermark.

Gijs van Dijk
FNV Pensioenbestuurder